

KREDYT EBOR JAKO INSTRUMENT FINANSOWY WSPARCIA ROZWOJU REGIONALNEGO

Arkadiusz NIEDŹWIECKI*

1. Wstęp

W literaturze powszechnie wyrażany jest pogląd, że w procesie rozwoju regionalnego niezwykle istotną rolę odgrywa jego finansowanie, zwłaszcza w warunkach integracji i globalizacji obserwowanych we współczesnej gospodarce. Z kolei do jednej z najważniejszych grup podmiotów, których działalność jest wspierana w ramach polityki Wspólnoty Europejskiej, należą małe i średnie przedsiębiorstwa. Jak się uważa, w warunkach lokalnych firmy tego typu mogą odgrywać znaczącą rolę w intensyfikacji procesów wzrostowych, m.in. poprzez realizację inwestycji, samozatrudnianie i zatrudnianie. Jednak w tym celu niezbędne są odpowiednie nakłady finansowe, nie tylko z własnych często ograniczonych środków, ale przede wszystkim – zewnętrżnych, możliwych do wykorzystania narzędzi finansowania działalności rozwojowej przedsiębiorstw w Polsce to kredyty udzielane ze środków Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju [3, s. 17]. Jak wskazuje praktyka gospodarcza, konstrukcja tego instrumentu finansowego umożliwi efektywne zasilenie finansowe znacznej liczby potencjalnych kredytobiorców działających w sektorze MSP. Jednak, podobnie jak w przypadku wykorzystania praktycznie wszystkich instrumentów finansowych, zastosowanie kredytów EBOR w finansowaniu działalności rozwojowej wymaga podjęcia racjonalnej decyzji zarządczej opierającej się na znajomości tego produktu. W związku z tym celem niniejszego opracowania jest właśnie analiza produktowa kredytów EBOR z punktu widzenia ich użytkowników, a więc małych i średnich przedsiębiorstw.

2. Program SME Finance Facility

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, w 1999 r. wraz z Komisją Europejską rozpoczął Program Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw (SME Finance Facility). W związku z jego realizacją do dyspozycji sześciu polskich banków: Banku Zachodniego WBK, ING Banku Śląskiego, Fortis Banku, Banku Pekao, Raiffeisen Banku oraz PKO Banku Polskiego postawiono unijne środki finansowe o łącznej wartości przekraczającej 570 mln EUR [5, 6, 7, 8, 9, 10]. Z tych funduszy ponad 485 mln EUR stanowią odnawialne linie kredytowe EBOR udostępnione polskim bankom w celu finansowania przedsięwzięć reali-

---

* mgr Arkadiusz Niedźwiecki, Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomiczny

zowanych przez sektor MSP. Pozostałe środki finansowe postawione do dyspozycji banków – partnerów programu przez Komisję Europejską w ramach bezwrotnego Pakietu Pomocy Technicznej są przeznaczone na działania tych instytucji wspierające zaopatrzenie przedsiębiorców w środki finansowe. Banki mogą je przeznaczyć przede wszystkim na usprawnienie procedur oceny ryzyka kredytowego i udzielania kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom, szkolenia własnych pracowników – doradców programu SME Finance Facility, jak również działania marketingowe nakierowane na sektor MSP.

W związku z działaniami podejmowanymi w ramach Programu Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw banki otrzymują prowizję. Jej wysokość jest zależna od wartości sprzedaży kredytów w ramach udostępnionej przez EBOR linii kredytowej. Dodatkowo premiuje się ilość zawartych umów kredytowych. Jest to związane ze strategiczną koncepcją działań Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, który ze swoich środków zamierza wspierać możliwie jak najwięcej pojedynczych inicjatyw mających na celu rozwój przedsiębiorczości w warunkach lokalnych, a więc w rezultacie – intensyfikować procesy rozwojowe w warunkach gospodarki lokalnej.

Konstrukcja kredytu EBOR (rozumianego jako produkt podstawowy) udzielanego przez partnerów programu SME Finance Facility jest w pewnych aspektach ujednolicona. Jednak trudno mówić w tym przypadku o pełnej harmonizacji procedur kredytowych. Poszczególne banki w zależności od przyjętej strategii działania na rynku proponują klientom nieco inne możliwości zasilenia finansowego ze środków Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju. Różnice między ich ofertami występują również w sferze produktu poszerzonego: jeżeli chodzi o dodatkowe usługi związane z tego typu kredytem, a także w przypadku ceny, ponieważ kredyty tego typu, jak mówią wytyczne EBOR, powinny być udzielane na zasadach wolnorynkowych.

Cena kredytu EBOR może być niższa niż analogicznego innego kredytu gospodarczego. Wynika to z faktu dość niskiego ryzyka działalności banku udzielającego tego typu kredytów, ponieważ są one udostępniane kredytobiorcom nie ze środków własnych banku [4, s. 282- 291], a więc bank przesuwa część własnego ryzyka kursowego na inny podmiot – Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Jak wskazują badania, cena kredytu jest istotną przesłanką wykorzystania przez firmy sektora MSP zewnętrznych źródeł finansowania, a więc względnie „tani pieniądz” może przyczynić się do intensyfikacji inwestycji oraz działań innowacyjnych prowadzonych przez te firmy [1, s. 70-72, 10, s. 82-88, 12, s. 227-238, 13, s. 325-334].

3. Podstawowe elementy kredytu EBOR

Kredytobiorcą kredytu udzielanego ze środków EBOR może być polski przedsiębiorca¹, konkretyzując, osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą lub spółka prawa handlowego, zatrudniająca nie więcej niż 100 osób². Ponadto roczne obroty firmy ubiegającej się o kredytowanie w ramach programu SME Finance Facility nie mogą być wyższe niż 40 mln euro, jej suma bilansowa nie może przekraczać 27 mln euro³. Przedsiębiorstwo winno posiadać również większościowy udział kapitału prywatnego oraz, jeżeli istnieje określony wymóg prawny, działać na podstawie odpowiednich zezwoleń lub koncesji.

Przedmiot finansowania obejmuje środki obrotowe oraz działalność inwestycyjną, m.in.: kupno maszyn i urządzeń, środków transportu, komputerów oraz oprogramowania, zakup lub adaptację nieruchomości dla prowadzenia działalności gospodarczej, a także remonty środków trwałych, przy czym cele kredytowe powinny być związane z działalnością produkcyjną, usługową bądź handlową. Jak wskazuje analiza ofert produktowych partnerów SME Finance Facility, kredyty EBOR są udostępniane kredytobiorcom przede wszystkim w ramach kompleksowych rachunków bieżących⁴, ale również jako środki finansowe w rachunku kredytowym.

Ze środków Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju mogą być finansowane przedsięwzięcia w różnych sektorach, uznawanych za bardziej lub mniej ryzykowne. Jednak w przypadku programu SME Finance Facility istnieją też wyłączenia. Kredyty EBOR nie są przyznawane firmom zajmującym się: pośrednictwem finansowym i sprzedażą papierów wartościowych, produkcją alkoholi wysokoprocentowych i tytoniu, sprzedażą alkoholi wysokoprocentowych i tytoniu, jeśli przekracza 25% ogółu przychodów przedsiębiorcy, produkcją i sprzedażą broni oraz sprzętu wojskowego, działalnością spekulacyjną w branży nieruchomości, spekulacją walutami, finansowaniem zobowiązań podatkowych, a także, co szczególnie istotne w procesie rozwoju społecznego – firm, których działalność może być niekorzystna dla środowiska naturalnego⁵. Środki finansowe Programu Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw nie mogą być wykorzystane przez instytucje finansowe, firmy ubezpieczeniowe oraz brokerskie, jak też kasyna. Ponadto kredytami udzielanymi w ramach programu SME Finance Facility nie mogą być refinansowane zobowiązania kredytobiorcy

¹ Przedsiębiorstwo objęte kredytowaniem w programie SME Finance Facility musi być prowadzone przez polskich rezydentów.

² Za zgodą EBOR dopuszcza się w szczególnych przypadkach do kredytowania większe podmioty gospodarcze zatrudniające do 250 osób [4, 5, 6, 7, 8, 9].

³ Wymogi te wynikają z unijnej definicji średniego przedsiębiorstwa.

⁴ W przypadku PKO BP SA są to pakiety typu PARTNER [2, s. 113-119, 8].

⁵ Są to tzw. wyłączenia środowiskowe, dotyczące m.in. produkcji, dystrybucji i sprzedaży objętych międzynarodowymi zakazami pestycydów, produkcji, składowania lub przerobu produktów promieniotwórczych, włączanie z odpadami promieniotwórczymi, wytwarzanie energii przy użyciu paliw jądrowych, składowania, przerobu lub usuwania odpadów niebezpiecznych, produkcji wyrobów zawierających azbest.

z tytułu wcześniej zaciągniętych kredytów i pożyczek niezależnie od branży, w której prowadzi działalność⁶.

Kredyty EBOR są udzielane przez partnerów programu SME Finance Facility w złotych polskich lub walutach obcych, przede wszystkim takich, jak dolary amerykańskie oraz euro. W przypadku kredytu nominowanego w walucie krajowej kredytobiorca nie ponosi ryzyka kursowego, jednak wykorzystuje kredyt nominalnie droższy.

Kwota jednorazowego zasilenia finansowego w ramach Programu Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw to w zależności od metryki konkretnego kredytu EBOR danego banku równowartość od 4 000 EUR lub 5 000 EUR do 125 000 EUR określona po kursie z dnia zawarcia umowy kredytowej. Dla firm handlowych lub usługowych maksymalną kwotę kredytu ustalono na niższym poziomie: 50 000 EUR.

Środki finansowe, które otrzymuje kredytobiorca w związku z programem SME Finance Facility, są uruchamiane jednorazowo bądź wypłacane w transzach. Okres kredytowania wynosi od jednego miesiąca do 3-4 lat, przy czym dla kredytów obrotowych jest krótszy: banki oferują w tym przypadku kredytowanie do 2-3 lat. W zależności od długości okresu kredytowania kredyt EBOR może być spłacany w ratach miesięcznych lub kwartalnych. W przypadku finansowania w ramach programu SME Finance Facility banki powszechnie stosują karencję w spłacie zobowiązań kredytowych do 6 miesięcy. Uważa się, że jest to szczególnie istotne w przypadku znacznych przedsięwzięć rozwojowych, kiedy w początkowym okresie realizacji inwestycji może istnieć zagrożenie zmniejszeniem płynności finansowej kredytobiorcy, a dodatkowe obciążenie koniecznością spłaty kredytu powodowałoby jeszcze większe obniżenie możliwości regulowania krótkoterminowych zobowiązań przez przedsiębiorcę.

Oprocentowanie kredytu EBOR jest zależne od ceny pieniądza na rynku międzybankowym, która jest powiększana o marżę banku zależną przede wszystkim od okresu kredytowania oraz ryzyka w branży, w jakiej działa kredytobiorca. Dla kredytów złotych stawkę bazową stanowi WIBOR 1M lub WIBOR 3M, natomiast dla kredytów walutowych – EURIBOR dla euro albo LIBOR dla dolarów amerykańskich.

Dodatkowym elementem kosztów kredytobiorcy EBOR są prowizje i opłaty bankowe związane z udzieleniem kredytu. Ich przedmiot oraz wysokość ujęte są w konkretnych tabelach opłat i prowizji poszczególnych partnerów Programu Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Nie różnią się przy tym w znaczny sposób od opłat z tytułu użycia innych kredytów na cele gospodarcze. Partnerzy EBOR naliczają prowizje przede wszystkim za: rozpatrzenie wniosku kredytowego, udzielenie kredytu i jego wykorzystanie (wartość prowizji zależy od wartości udzielonego kredytu), od niewykorzystanej kwoty (transzy) kredytu,

---

⁶ Jednak ING Bank Śląski dopuszcza finansowanie obrotowym kredytem EBOR krótkoterminowych zobowiązań płatniczych kredytobiorcy [6].

od przedterminowej spłaty kredytu (tzw. prowizja rekompensacyjna), za sporządzenie aneksu do umowy, a także prowizję za wycofanie wniosku przez potencjalnego kredytobiorcę.

W przypadku zabezpieczeń spłaty środków finansowych programu SME Finance Facility banki nie stosują szczególnych procedur, charakterystycznych jedynie dla kredytów EBOR; mogą wykorzystywać wszelkie zabezpieczenia, jakie mają do dyspozycji w związku z normami polskiego prawa, przy czym są one ustalane indywidualnie. Jako rekompensatę ryzyka kredytowego powszechnie stosują weksel in blanco, wpis hipoteczny do księgi wieczystej nieruchomości będącej własnością kredytobiorcy, a także klauzulę potrącenia z rachunku bieżącego kredytobiorcy zapisaną w treści umowy kredytowej.

4. Dodatkowe elementy kredytu EBOR

Jak wskazują założenia Programu Kredytowania Małych i Średnich Przedsiębiorstw, otrzymując kredyt z linii EBOR, przedsiębiorca staje się integralnym podmiotem programu finansowego, mającego na celu zwiększenie jego przewagi konkurencyjnej na rynku, nie tylko poprzez dostarczenie środków finansowych, ale również przez udostępnienie pakietu biznesowych usług doradczych przez banki – partnerów EBOR. Uważa się, że jest to ważne zwłaszcza od momentu akcesji naszego kraju do Wspólnoty Europejskiej, w związku z czym działalność gospodarcza zyskała niejako „nowy wymiar” na Jednolitym Rynku Europejskim, którego jednym z elementów stała się Polska.

Kredytobiorcy EBOR otrzymują bezpłatne wsparcie działalności na zasadzie konsultacji, których celem jest dostarczanie praktycznych porad nie tylko na temat kredytowania działalności gospodarczej, ale też programów pomocowych Unii Europejskiej. Jest to o tyle istotne, iż kredyty z linii Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju mogą być wykorzystywane równoległe z innymi narzędziami wsparcia finansowego sektora MSP, m.in. ze środkami pochodzącymi z Funduszu Dotacji Inwestycyjnych. Potencjalni kredytobiorcy mają oprócz tego możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy w przygotowaniu biznes planu pod przedsięwzięcie inwestycyjne. Mogą również uzyskać listy rekomendacyjne, co pozytywnie oddziałuje na *goodwill* firmy. Ponadto przedsiębiorcy wykorzystujący w działalności środki finansowe SME Finance Facility mogą uczestniczyć w seminariach biznesowych organizowanych w ramach programu, co daje sposobność nawiązania kontaktów biznesowych oraz promowania własnego przedsiębiorstwa.

Od strony technicznej elementem, który powinien wpływać pozytywnie na jakość obsługi kredytobiorców, są uproszczone procedury dotyczące: oceny wniosku kredytowego potencjalnego kredytobiorcy, przyznania środków finansowych oraz monitoringu ich wykorzystania. Składają się na nie m.in.: nieco inne, prostsze formularze wniosków kredytowych, a także syntetycznego raportu kredytowego (wykorzystywanego w systemie obiegu dokumentów między placówkami banku). Oprócz tego dodatkowym atutem procedur, w oparciu o które

realizuje się program SME Finance Facility, jest względnie krótki czas oczekiwania na decyzję kredytową (w praktyce – 24 godziny). W związku z tym należy podkreślić, że w przypadku kredytów EBOR banki – partnerzy programu mogą dostarczyć kredytobiorcy nie tylko środków finansowych, ale również innych korzyści, zwiększając jakość oferowanego produktu.

5. Zakończenie

Jak się uważa, jednym z istotnych czynników warunkujących procesy rozwojowe w gospodarce lokalnej jest dostęp do efektywnych narzędzi finansowania działalności podmiotów gospodarczych. Dzięki temu firmy zyskują dostęp do nowych technologii i innowacji, dający im szansę na wzrost konkurencyjności.

Jednym z narzędzi finansowania działalności małych i średnich firm, w tym zapewnienia im kapitału inwestycyjnego, są kredyty udzielane ze środków Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju przez polskie banki – partnerów programu SME Finance Facility. Konstrukcja tych produktów, a także pakiet dodatkowych usług doradczych oraz uproszczone procedury kredytowania dają przedsiębiorcom określone korzyści, nie tylko natury finansowej. W związku z tym należy uznać, że kredyt EBOR może być efektywnym narzędziem finansowania działalności sektora MSP, a więc pośrednio oddziaływać na procesy rozwojowe obserwowane w skali regionalnej.

Literatura

1. Ciborowski R., *Polityka innowacyjna Unii Europejskiej a rozwój regionów peryferyjnych*, [w:] Bocian A.F. (red.), *Podlasie – wizja rozwoju*, Fundacja Promocji Rozwoju Podlasia, Białystok 2004.
2. Fornalczyk S., *Bankowa oferta wspierająca rozwój małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] Sikorski J. (red.), *Banki a rozwój przedsiębiorczości w Polsce*, tom 1, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2003.
3. Jajuga K., Jajuga T., *Inwestowanie: instrumenty finansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
4. Jaworski W.L. (red.), *Współczesny bank*, Poltext, Warszawa 2001.
5. Materiały Banku Zachodniego WBK SA odnośnie oferty kredytowej, <http://www.bzwbk.pl/u235/navi/3994>, czerwiec 2004r.
6. Materiały EBOR dotyczące programu SME Finance Facility, <http://www.ebrd.com/country/country/poland/signed/poland03.pdf>, czerwiec 2004r.
7. Materiały FORTIS BANK dotyczące współpracy z EBOR, <http://www.fortisbank.com.pl>, czerwiec 2004.
8. Materiały ING Banku Śląskiego SA odnośnie oferty kredytowej, <http://www.ingbank.pl/specjalna/index.htm>, czerwiec 2004r.

9. Materiały PEKAO SA. odnośnie oferty kredytowej, <http://www.pekao.com.pl/firmy4.xml?/sid=54/lang=PL/007157-016430-36514>, czerwiec 2004r.
10. Materiały PKO BP SA. odnośnie oferty kredytowej, <http://www.pkobp.pl/misp/ebor.xml?id=1>, czerwiec 2004r.
11. Plawgo B., Sadowska-Snarska C., *Aktywność innowacyjna podlaskich firm*, [w:] Bocian A.F. (red.), *Podlasie – wizja rozwoju*, Fundacja Promocji Rozwoju Podlasia, Białystok 2004.
12. Proniewski M., *Instytucje infrastruktury innowacyjnej jako czynnik rozwoju regionu podlaskiego*, [w:] Bocian A. (red.), *Podlasie- wizja rozwoju*, Fundacja Promocji Rozwoju Podlasia, Białystok 2004.
13. Szmigiel T., *Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] Król M., *Inżynieria ekonomiczna w badaniach społeczno-gospodarczych*, Wydawnictwo Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2003.